

θρωπιά που ευαγγελίζεται ο κοινοτισμός είναι ασυμβίβαστες με τη φύση του καπιταλισμού, αλλά σύμφυτες στο σοσιαλισμό.

μοιά, αλλά σύμφυτες στο σοσιαλισμό.

Ευτύχης Μπιτσάκης

Κίνα: Πορεία προς τον καπιταλισμό

Πέρασαν έξι χρόνια από την εξέγερση του Πεκίνου και τη σφαγή των εξεγερμένων (φοιτητών, εργατών, κ.λπ.) από το «Λαϊκό Στρατό». Η ανακοίνωση της κυβέρνησης τόνιζε τότε ότι «ο Στρατός κατήγαγε ένδοξη νίκη κατά την καταστολή της αντεπαναστατικής εξέγερσης». Συλλήψεις, βασανιστήρια, εκτελέσεις με μια σφαίρα στο σβέρο. Ακόμα είναι νωπή στη μνήμη μας η εικόνα του νέου που παίζοντας τη ζωή του προσπαθούσε να σταματήσει το τανκ. Ήταν, λοιπόν, αντεπαναστατική η εξέγερση; Και η «νίκη» ήταν νίκη του «Λαϊκού Στρατού»; Ή ενός στρατού που κάποτε ήταν λαϊκός, και που σε μια πορεία τριάντα χρόνων μετατράπηκε σε όργανο μιας αδιάστακτης, αστικοποιημένης γραφειοκρατίας;

Ας πάρουμε τα πράγματα από την αρχή. Μετά από δεκαετίες ένοπλου αγώνα υπό την καθοδήγηση του Κ.Κ.Κ. η κινέζικη επανάσταση συνέτριψε τους ξένους και την εγχώρια αστικοφεουδαρχική αντίδραση (1949). Ποιος ήταν ο χαρακτήρας της κινέζικης επανάστασης; Στην Κίνα υπήρχαν όλη εκείνη την περίοδο εργατικοί αγώνες. Εντούτοις η κύρια δύναμη των μαχητών της επανάστασης ήταν οι εξαθλιωμένοι αγρότες της απέραντης Κίνας. Αντίστοιχα, ο χαρακτήρας της επανάστασης ήταν αντιιμπεριαλιστικός, αστικοδημοκρατικός και ταυ-

τόχρονα ξεπερνούσε τα όρια της αντιιμπεριαλιστικής-αστικοδημοκρατικής επανάστασης. Στόχος της επανάστασης ήταν η εγκαθίδρυση της λαϊκής εξουσίας με απώτερο, στρατηγικό στόχο την οικοδόμηση του σοσιαλισμού.

Πώς εδραιώνεται, όμως, η λαϊκή εξουσία σε μια απέραντη, καθυστερημένη χώρα, με μακράιωνες φεουδαρχικές συνήθειες, σε μια χώρα περικυκλωμένη από τον ιμπεριαλισμό; Τα πρώτα χρόνια το νέο καθεστώς συγκροούσθηκε με τα φεουδαρχικά στοιχεία και με το ξένο κεφάλαιο, ενώ ταυτόχρονα επεδίωξε τη συμμαχία της λεγόμενης εθνικής αστικής τάξης, τόσο στο οικονομικό, όσο και στο πολιτικό επίπεδο. Πρώτη αντίφαση: Πορεία προς την κολλεκτιβοποίηση, την οικονομική ισότητα και την καταστροφή του αστικο-φεουδαρχικού κράτους και ταυτόχρονα κατάλοιπα της αστικής τάξης, συμμαχία του λαϊκού κράτους με αυτό το τμήμα του «ταξικού εχθρού».

Στην περίοδο 1957-1958 επιχειρήθηκε το «μεγάλο άλμα» με στόχο την ενίσχυση των πρώτων στοιχείων της σοσιαλιστικής βάσης στην ύπαιθρο και στις πόλεις, την ανάπτυξη που θα ήταν στηριγμένη στις εσωτερικές δυνάμεις και την ενίσχυση των στοιχείων της λαϊκής εξουσίας. Η οικονομική και τεχνολογική καθυστέρηση, οι κακές καιρικές συνθήκες και συνολικά η ανυπαρ-

ξία των αντικειμενικών προϋποθέσεων είχαν ως συνέπεια την αποτυχία του «μεγάλου άλματος». Παρόλες τις δυσκολίες και τις αποτυχίες, τότε και στα επόμενα χρόνια υπήρξε μια άνοδος του βιοτικού επιπέδου των μαζών, μείωση των ταξικών διαφορών και δημιουργία πυρήνων λαϊκής εξουσίας. Ωστόσο οι αποτυχίες, η ανάπτυξη της γραφειοκρατίας, η αστικοποίηση και η διαφθορά, η σύμφυση της παλαιάς με την ανερχόμενη νέα αστική τάξη, δημιουργούσαν μια επικίνδυνη κατάσταση. Η πολιτιστική επανάσταση που κήρυξε ο Μάο το 1966 απέβλεπε στην εξάλειψη αυτών των αντιθέσεων και στην εδραίωση της λαϊκής εξουσίας. Παρόλες τις ακρότητες και τα εγκλήματα που διέπραξε, η πολιτιστική επανάσταση ήταν η τελευταία τραγική απόπειρα σωτηρίας της κινέζικης επανάστασης.

Ως γνωστόν και η προσπάθεια αυτή απέτυχε. Και οι αιτίες δεν ήταν μόνο αντικειμενικές. Ο συνολικός θεωρητικός προσανατολισμός της χώρας έπασχε από θεμελιώδη σφάλματα. Ο Μάο και συνολικά η κινέζικη ηγεσία θέλησαν να αναγάγουν σε καθολική νομοτέλεια τη δική τους πείρα με τη θεωρία της περικύκλωσης των πόλεων από την επαναστατημένη ύπαιθρο. Παρά τις διαφωνίες της με τον Στάλιν και την κριτική του σταλινισμού μετά το θάνατό του, η κινέζικη ηγεσία δεν μπόρεσε να αναλύσει ορθά τις αντιθέσεις που είχαν αναπτυχθεί στη σοβιετική κοινωνία ήδη από την εποχή του Στάλιν, να προσδιορίσει το χαρακτήρα αυτής της κοινωνίας και το χαρακτήρα της στροφής μετά το θάνατο του Στάλιν. Οι προϋποθέσεις της δεξιάς στροφής είχαν δημιουργηθεί ήδη στη σταλινική περίοδο (αστικός καταμερισμός εργασίας, αποξένωση της εργατικής τάξης, δημιουργία μιας νέας προνομιάς και αντεπαναστατικής τάξης με πυρήνα τη γραφειοκρατία, εκφυλι-

σμός της θεωρίας, κ.λπ. 1). Ο χαρακτηρισμός των νέων «σοβιετικών» ηγετών ως «νέων Τσάρων» δεν εξηγούσε τίποτα. Η ανάλυση εξάλλου της διεθνούς πραγματικότητας έπασχε θεωρητικά και το συμπέρασμα για το αναπόφευκτο του τρίτου παγκοσμίου πολέμου είχε αρνητικές συνέπειες για ολόκληρο τον προσανατολισμό της κινέζικης κοινωνίας.

Με το θάνατο του Μάο είχαν ωριμάσει οι προϋποθέσεις για τη δεξιά στροφή των επιγόνων. Πράγματι στην Κίνα ή θα γινόταν μια «επανάσταση μέσα στην επανάσταση», ή οι παλαιές και νέες αστικές δυνάμεις θα έπαιρναν τελικά την εξουσία. Αλλά ποιος ήταν ο συσχετισμός των δυνάμεων; Το Κ.Κ.Κ. και ο κρατικός μηχανισμός, αυτονομημένοι από την κοινωνία, με δικά τους συμφέροντα, δεν μπορούσαν να ηγηθούν μιας νέας πολιτικής και κοινωνικής επανάστασης. Οι λαϊκές μάζες, αμόρφωτες, ανοργάνωτες και ακαθοδήγητες δεν μπόρεσαν να ηγηθούν μιας επαναστατικής διαδικασίας. Η αστικοποιημένη γραφειοκρατία, όπως και η ομογάλακτη σοβιετική, επέλεξε τελικά το στρατόπεδό της. Αντί να επιδιώξει την υπέρβαση των αντιθέσεων της κινέζικης κοινωνίας με μια επαναστατική ρήξη με το παρελθόν, έριξε το σύνθημα: Πλουτίστε! Η κινέζικη ηγεσία επέλεξε το δρόμο της κεφαλαιοκρατικής ανάπτυξης με όλες τις αντιφάσεις και τους κινδύνους που αυτό συνεπαγόταν.

Η τάση για μείωση των ταξικών διαφορών αντιστράφηκε. Η μετα-μαοϊκή Κίνα μετατρέπεται σήμερα με γοργούς ρυθμούς σε μια ιστορικά ανέκδοτη ταξική κοινωνία: Η παλαιά αστική τάξη αναγεννιέται και προπαντός αναπτύσσεται μια νέα με την καταλήστευση των εσωτερικών πόρων, την εκμετάλλευση της εργατικής δύναμης και με την κομπραδόρική συνεργασία της με το ξέ-

νο κεφάλαιο. Η κομματική, η κρατική και η στρατιωτική γραφειοκρατία μετέχουν ενεργά στη διαδικασία παλινόρθωσης του καπιταλισμού.

Η Κίνα μετασηματίζεται σε μια καπιταλιστική χώρα με τις δικές της ιδιομορφίες. Με οικονομικές ζώνες ταχύτατης ανάπτυξης χάρη στην εισροή ξένων κεφαλαίων, με την ανάπτυξη της αστικής τάξης στις πόλεις, της ατομικής ιδιοκτησίας στην ύπαιθρο, με τον υψηλό πληθωρισμό, την ανεργία, με εργάσιμη ημέρα 13 και 14 ωρών, με 150 εκατομμύρια εξαθλωμένους αγρότες που περιπλανώνται αναζητώντας δουλειά. Φτώχεια, πλούτος, έγκλημα, πορνεία και το αδιάσπαστο κράτος να αντιμετωπίζει τις συνέπειες της αστικοποίησης με τα εκτελεστικά αποσπάσματα. Ο ένδοξος Λαϊκός Στρατός έχει ήδη μετατραπεί σε αιχμή του δόρατος της αντεπανάστασης που σαρώνει την Κίνα.

Η εξέγερση του 1989 ήταν έκφραση αυτής της αντιφατικής πραγματικότητας. Ήταν μια λαϊκή διαμαρτυρία εναντίον της κύριας αντίθεσης της σημερινής Κίνας: της αστικοποίησης, της αντίθεσης πλούτου-φτώχειας από τη μια και της ύπαρξης ενός αστυνομικού - αυταρχικού κράτους που στο όνομα του σοσιαλισμού οδηγεί τη χώρα στον καπιταλιστικό παράδεισο. Οι διαδηλωτές της πλατείας της Ουράνιας Γαλήνης ζητούσαν ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη, άλλοι από την άποψη της εργατικής τάξης και άλλοι από την άποψη των δυτικών

αστικών ελευθεριών. Δεν ήταν, λοιπόν, τυχαίο ότι η μανία των εκτελεστικών αποσπασμάτων στράφηκε κυρίως εναντίον των εργατών και των ανέργων - των κύριων θυμάτων της καπιταλιστικής παλινόρθωσης.

Πώς θα μπορούσε να αρθεί η κύρια αντίθεση της σημερινής κινέζικης κοινωνίας, δηλαδή η αντιφατική συνύπαρξη «κομμουνιστικού» κόμματος και «Λαϊκού», αυταρχικού κράτους, με τη στροφή στη νεοφιλελεύθερη οικονομική πολιτική; Μια δυνατότητα θα ήταν η λαϊκή εξέγερση που θα συνέντριβε τις αντεπαναστατικές δυνάμεις και ειδικά την κομματική-κρατική γραφειοκρατία. Τέτοια πιθανότητα δεν φαίνεται σήμερα. Μία δεύτερη λύση θα ήταν η εμφάνιση ενός «Γκορμπασόφ» που θα εναρμόνιζε το πολιτικό εποικοδόμημα με την ανασυγκροτούμενη καπιταλιστική βάση. Όμως μια τέτοια λύση θα δημιουργούσε δυνατότητες για αντίσταση στην κεφαλαιοκρατική παλινόρθωση. Η πιο πιθανή πορεία θα είναι η περαιτέρω ενίσχυση των κατασταλτικών μηχανισμών που θα συντρίβουν κάθε εκδήλωση αντίστασης στην αστικοποίηση. Αλλά μια τέτοια λύση θα οξύνει τις αντιθέσεις και τις αντιστάσεις στην κινέζικη κοινωνία και θα αυξάνει τους κινδύνους νέων λαϊκών εξεγέρσεων.

Αυτή, σχηματικά, ήταν η μοίρα της μεγάλης κινέζικη Επανάστασης. Κατά τα άλλα οι νεοσταλινικοί, δικοί μας και μη, διακηρύσσουν ότι στην Κίνα οικοδομείται, με δυσκολίες έστω, ο σοσιαλισμός!

